

**Behavioural and Societal
Sciences**

Polarisavenue 151
2132 JJ Hoofddorp
Postbus 718
2130 AS Hoofddorp

www.tno.nl

T +31 88 866 61 00
F +31 88 866 87 95
infodesk@tno.nl

Onderwerp

Resultaten onderzoek arbeidsvoorbereiding en –toeleiding Cluster 3 en 4

Inleiding

Op het gebied van arbeidsvoorbereiding en –toeleiding is in het VSO door allerlei wetswijzigingen momenteel veel in verandering. Het belang van een goede voorbereiding op werk wordt voor de jongeren in kwestie steeds groter vanwege bezuinigingen in de sociale zekerheid. Bovendien is werk altijd al de beste manier om mee te doen in de samenleving.

TNO heeft, in samenwerking met LVC3, LVC4 (inmiddels gefuseerd tot Landelijk Expertise Centrum Speciaal Onderwijs) en Edunova in juni 324 VSO-scholen/vestigingen benaderd om deel te nemen aan een onderzoek. Alle cluster 3 en 4 VSO-scholen zijn per vestiging gevraagd om een WEB-enquête in te vullen. Het onderzoek brengt in kaart in welke mate en in welke vorm uitvoering wordt gegeven aan arbeidstoeleiding en aan de eisen die de voorgenomen invoering van de Wet Kwaliteit speciaal onderwijs en Passend onderwijs op dat vlak stellen. Ook is nadrukkelijk gevraagd naar de rol van gemeenten, aangezien die de komende jaren een steeds belangrijkere rol krijgen bij arbeidstoeleiding van jongeren met beperkingen. Dit document is een korte samenvatting van de resultaten.

Datum

23 november 2011

E-mail

jan.besseling@tno.nl

Doorkiesnummer

+31 88 866 62 30

Projectnummer

031.21197/01.03

Het onderzoek is een vervolgactie op onderzoek van TNO naar de oorzaken van de groei van het aantal Wajongtoekenningen (zie: 'Contourennotitie WAJONG-ricicomodel' uit 2010 <http://www.tno.nl/downloads/Contourennotitie%20WAJONG-ricicomodel3.pdf> en de Wajong factorenkaart <http://www.tno.nl/downloads/Factorenkaart%20Wajonginstroom2.pdf>). Onderwijs is uiteraard niet de enige oorzaak getuige het recente CPB-onderzoek dat wijst op het overhevelen van WWB-ers naar de Wajong door gemeenten. Het onderzoek sluit aan bij de wens van het Kabinet om de preventie van Wajonginstroom vóór het achttiende jaar te verbeteren en de arbeidsparticipatie te stimuleren. Het wordt uitgevoerd binnen het TNO Kennisinvesteringsprogramma dat onder regie staat van het ministerie van SZW.

Over het onderzoek

Voor de zomer zijn 82 vragenlijsten afgerond. Na de zomer zijn nog 28 vragenlijsten afgerond. Daarnaast zijn 18 vragenlijsten wel deels ingevuld maar niet afgerond.

Van de 138 cluster-3 vestigingen hebben we 71 vragenlijsten ontvangen (responspercentage 51%), van de 176 cluster-4 vestigingen 58 (32%). (Drie vragenlijsten zijn voor zowel cluster 3 als cluster 4 ingevuld en tellen voor de helft als cluster 3 en voor de andere helft voor cluster 4)

In de vragenlijst kon meestal een genuanceerd antwoord worden gegeven op een 5-puntsschaal. Het antwoord kon lopen van 'niet' (=0) 'in geringe mate' (=1), 'niet gering/niet groot' (=2), 'in grote mate' (=3) tot 'in zeer grote mate' (=4) of van

Datum

23 november 2011

Blad

2/4

'nooit' (=0) tot 'altijd' (=4). Als we aangeven dat de antwoorden van cluster 3 of cluster 4 verschillen dan betekent dat het verschil statistisch significant is.

Over de deelnemende scholen

Het aantal leerlingen op de deelnemende VSO-vestigingen/scholen bedroeg begin juli gemiddeld 107. In cluster 3 was dat gemiddeld 106 en in cluster 4 109. Gemiddeld volgde 30% van de leerlingen een arbeidsmarktgericht profiel. In cluster 3 was dat gemiddeld 26% en in cluster 4 35%.

Gemiddeld werkt de school met 6,1 zorgpartners samen. Het gemiddelde is in cluster 3 en 4 nagenoeg hetzelfde. De meest genoemde zorgpartner is MEE (97% in cluster 3 en 77% in cluster 4). Bijna de helft van de scholen noemt het ZAT team (39% in cluster 3 en 61% in cluster 4). Of in de andere helft van de scholen de ZAT teams niet aanwezig zijn of dat ze door de invullers niet onderkend worden als zorgpartners, is onbekend.

Invulling Arbeidstoeleiding

Van alle deelnemers biedt 94% het uitstroomprofiel 'Arbeidsmarktgericht' aan. Het aanleren van arbeidsgerichte competenties gebeurt door 99% van de deelnemers.

De competenties van het personeel om de leerlingen voor te bereiden op betaald werk worden gemiddeld beoordeeld met een 2,4 dat wil zeggen tussen 'niet gering en ook niet groot' en 'in grote mate' competent in. Er is geen verschil tussen cluster 3 en 4.

80% van de deelnemende scholen/vestigingen stemt het aanbod aan sectoren/functies (in meerdere of mindere mate) af op de regionale arbeidsvraag. 84% laat zich bij de beroepskeuze leiden door de regionale arbeidsmarkt. Dat gebeurt gemiddeld 'tussen geringe en grote mate in' (gemiddelde score =1,9). De verschillen tussen cluster 3 en cluster 4 zijn niet significant.

Bij 84% is externe stage een verplicht onderdeel van het arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel. In cluster 3 was dat bij 96% en in cluster 4 minder vaak, namelijk bij 71%. Onbekend is in welk mate in cluster 4 justitiële jeugdinrichtingen of jeugdzorgplus scholen hebben deelgenomen aan het onderzoek die vanwege hun geslotenheid geen externe stage kunnen bieden.

Cluster 3 scholen informeren de stagebedrijven vaker over de voordelen (wettelijke mogelijkheden) van het in dienst nemen van een jongere met een beperking dan cluster 4 scholen (respectievelijk 72% en 48%). Voor cluster 3 geldt in sterkere mate dat hun leerlingen aan het werk komen bij bedrijven waar ze stage hebben gelopen.

Gemiddeld stimuleren de scholen hun leerlingen 'tussen in geringe en grote mate in' om door bijbaantjes werkervaring op te doen. In cluster 3 gebeurt dat minder vaak dan in cluster 4.

Bij een derde van de vestigingen heeft tussen de 0 en 10% van deze leerlingen na een jaar een baan. Bijna alle cluster 3 scholen kunnen aangeven hoeveel procent

Datum
23 november 2011

Blad
3/4

van deze leerlingen na een jaar betaald werk hebben. Van de cluster 4 scholen weet 71% dit.

Elementen van Wet Kwaliteit VSO en invoering Passend onderwijs

- 78% voert een beleidsplan voor arbeidsvoorbereiding en –toeleiding van leerlingen uit. In cluster 3 is dat 84% en in cluster 4 72%.
- 45% is (al) lid van een samenwerkingsverband. In cluster 3 is dat 36% en in cluster 4 56%.
- 91% biedt hun leerlingen een arbeidsmarktgerichte leerweg.
- 95% stelt het ontwikkelingsperspectief vast. In cluster 4 gebeurt dat vaker al in de eerste zes weken nadat de leerling op school komt (89% versus 67% in cluster 3). Ook gebeurt het in cluster 4 frequenter. In cluster 3 gebeurt dat bij 21% van de scholen minstens elk half jaar, tegen 63% van de scholen in cluster 4. Binnen cluster 3 ligt dit mogelijk al op voorhand vast gezien de beperkingen.
- De drie kerndoelen voor het uitstroomprofiel arbeid zoals beschreven in de voorgestelde wetswijziging Wet Kwaliteit VSO¹ worden door elke vestiging (in meerdere of minder mate) gehanteerd. Gemiddeld gebeurt dat met een score van 2,5 tot 3,1 ((bijna) in grote mate) waarbij in cluster 3 het leergebied overstijgende kerndoel in grotere mate gehanteerd wordt dan in cluster 4.
- Een transitiedocument, in de wetgeving aangeduid als overgangsdokument, wordt door 41% van de deelnemers gehanteerd. De vestigingen in cluster 3 hanteren dat vaker dan in cluster 4 (55% versus 27% in cluster 4).
- 16% geeft aan dat ze geen assessmentmethode gebruiken. 'Melba' wordt het meest genoemd als assessmentmethode en vaker in cluster 3 (38% versus 20% in cluster 4). 'Heft in eigen handen' wordt het meest genoemd als assessmentmethode in cluster 4 (40% van de deelnemers in cluster 4 tegen 5% in cluster 3).
- Als onderwijsmethodieken voor arbeidstoeleiding hanteert de helft een eigen ontwikkeld curriculum. Van cluster 3 hanteert (daarnaast) 82% leerlijnen voor het uitstroomprofiel arbeid in het VSO tegen 49% in cluster 4. Cluster 4 hanteert vaker (delen van) het curriculum van het ROC/AOC (7% in cluster 3 tegen 53% in cluster 4).

Netwerk arbeidstoeleiding en samenwerking met UWV en gemeenten

62% participeert in een netwerk arbeidstoeleiding. In cluster 3 was dat 75% en in cluster 4 47%. UWV en collega VSO-scholen worden het meest genoemd als deelnemer aan het netwerk (tussen 80 en 90% in cluster 3 en cluster 4). MEE en SW-organisaties zitten in ruim 80% van de netwerken van cluster 3 vestigingen en in iets mindere mate in de netwerken van cluster 4.

Gemiddeld zijn de leerlingen afkomstig uit 14 gemeenten. In bijna de helft van de netwerken wordt door gemeenten geparticipeerd. Werkgevers zitten in ongeveer een kwart van de netwerken en werkgeversorganisaties in minder dan 10%.

Volgens driekwart van de scholen draagt het netwerk waarin ze participeren niet

¹ voor **leergebied overstijgende** kerndoelen (leren leren, leren taken uitvoeren, leren functioneren in sociale situaties, ontwikkelen van een persoonlijk toekomstperspectief); voor **leergebieden** (Nederlands, rekenen-wiskunde, Engels, mens en maatschappij, mens natuur en techniek, culturele oriëntatie, bewegen en sport); en voorbereiding op arbeid.

Datum

23 november 2011

Blad

4/4

of in geringe mate ertoe bij dat de leerlingen aan het werk komen. Slechts volgens 4% draagt het netwerk er in grote mate toe bij dat leerlingen aan het werk komen.

52% werkt in de dagelijkse praktijk samen met gemeente(n) aan de arbeidstoeleiding van leerlingen. Gemiddeld zijn de vestigingen 'tevreden noch ontevreden' (score 1,9) over de samenwerking met gemeenten in het kader van arbeidstoeleiding. De tevredenheid is in beide clusters ongeveer gelijk.

De vestigingen bespreken de arbeidsmogelijkheden van de leerlingen én of de leerlingen potentiële Wajongers zijn met UWV gemiddeld tussen 'voor sommige leerlingen' en 'voor veel leerlingen' in. De verschillen tussen cluster 3 en 4 zijn significant. In cluster 3 gebeurt het gemiddeld voor veel leerlingen en in cluster 4 voor sommige leerlingen.

Gemiddeld ligt de waardering over de samenwerking met UWV bijna in de buurt van 'tevreden' (2,7). De verschillen in tevredenheid tussen cluster 3 en 4 zijn niet significant.

Nazorg

Bij 47% is de nazorg voor werkende leerlingen nog in ontwikkeling en 15% verzorgt geen nazorg en bij hen is de nazorg ook niet in ontwikkeling. Het percentage waarbij geen nazorg is voor werkende leerlingen en die ook niet in ontwikkeling is, ligt in cluster 4 hoger dan in cluster 3 (respectievelijk 25% en 6%). Van de vestigingen met nazorg geeft 19% aan dat de nazorg niet door een medewerker van de school wordt of zal worden uitgevoerd. Cluster 3 plaatst de nazorg vaker bij een eigen medewerker (respectievelijk 90% versus 71%). Of andersom gezegd, bijna 30% van cluster 4 laat die nazorg niet uitvoeren door een medewerker van de school maar door een externe partner (15%), via participatie in een overlegorgaan (16%), terugkomdagen (8%) et cetera (meerdere antwoorden mogelijk).

Jan Besseling, met medewerking van Saskia Andriessen, Femke Giesen (TNO), Lotte van de Rijt en Freerk Steendam (Edunova) en het Landelijk Expertise Centrum Speciaal Onderwijs (LECSO).